

Restauratie of

1814 – 2014: 200 jaar Grondwet

Precies tweehonderd jaar geleden kreeg het nieuwe Koninkrijk der Nederlanden haar eerste grondwet. Na de democratische revoluties en de nederlaag van Napoleon is de tijd van restauratie aangebroken. Waarvoor kiest Willem I: herstel van het oude stadhoudelijk gezag of een moderne invulling van het koningschap?

Daan Schuijt is hoofdredacteur van Kleio.

Op 21 september 1815 werd Koning Willem I ingehuldigd op het Koningsplein te Brussel. Daarvoor opende de Koning de vergadering van de Staten-Generaal in het stadhuis. De aangepaste Grondwet werd daar aangenomen. Ingekleurde prent door J.N. Gibèle naar J. Paelinck. Collectie Koninklijk Huisarchief.

Onder een loodgrijs zwerk met een afbladderende Pier op de achtergrond zette Huub Stapel op 30 november jongstleden als Willem I voet aan wal in Scheveningen. De herdenking van 200 jaar Koninkrijk der Nederlanden strekt zich uit van november 2013 tot augustus 2015 (In 1815 kondigt Willem I de Grondwet af na de aansluiting van België). In maart van dit jaar is er weer een mijlpaal: de eerste Grondwet van het nieuwe koninkrijk. In het licht van de restauratie is dat een beslissend moment geweest. Zou Willem I kiezen voor herstel van het stadhoudelijk gezag, of op een andere voet verder gaan?

De Oranjes na 1795

In 1795 steekt het *Armée du Nord*, versterkt met een flinke groep patriotten, de Maas over en vlucht de stadhoudelijke familie naar Engeland. In de vijftien jaar daarna buitelen de gebeurtenissen over elkaar heen: de eerste Nationale Vergadering in 1796, de Staatsregeling van 1798, de gematigde machtsgreep van 1801, het bewind van Rutger Jan Schim-

melpenninck (1805 – 1806), het koningschap van Lodewijk Napoleon (1806 – 1810) en de inlijving bij Frankrijk (1810 – 1813). Als het om deze periode gaat, is de blik in de geschiedschrijving vaker gericht op de ontwikkelingen in de Republiek dan op het lot van de Oranjes.

De familie verspreidt zich over verschillende delen van Europa. Vader Willem V en zijn vrouw Wilhelmina blijven in Londen, dochter Charlotte kiest voor een onderkomen tussen een grote groep adellijke *émigrés* in Brunswijk (Duitsland), terwijl zoon Willem Frederik (de latere Willem I) heen en weer reist. De Oranjes zijn nog niet al hun bezittingen kwijt: Willem V is soeverein over het gebied Nassau en dankt daar zijn koninklijke titel aan. Na de vlucht uit de Republiek is het dus laveren tussen de drie pijlers die een dynastieke politiek stutten. Het deelnemen aan of beramen van militaire expedities om verloren land te heroveren of het gebied uit te breiden, huwelijkspolitiek bedrijven om de bezittingen voor volgende generaties veilig te stellen en het besturen van een eigen grondgebied.

revolutie?

Passieve vader, actieve zoon

Willem V stelt zich in alle opzichten passief op. Bij het Verdrag van Bazel (1795) sluiten de Fransen en de Pruisen vrede en komen zij een demarcatiezone overeen waarbinnen geen van beide landen troepen zou plaatsen. Het gebied Nassau ligt daar middenin. Daarnaast geeft Pruisen de steun aan de stadhouderlijke legereenheden gevestigd in Osnabrück op. Willem V is van die steun afhankelijk en voelt zich door het verdrag gedwongen tot een neutrale opstelling jegens Frankrijk. Daarbij is Nassau onderdeel van het Heilige Roomse Rijk en moet Willem gehoorzamen aan de Oostenrijkse keizer. Een militaire expeditie is onder deze omstandigheden ondenkbaar. Wat betreft de huwelijkspolitiek is het werk

al gedaan: zoon Willem Frederik is al langer getrouwd met Mimi, Wilhelmina van Pruisen (zus van de Pruisische koning). Het besturen van het eigen grondgebied stelt wegens de demarcatiezone in Nassau weinig voor, terwijl Engeland de overzeese gebieden van de Republiek zeker stelt, voordat de Fransen ermee aan de haal zouden gaan (Brieven van Kew, 1795).¹

Willem Frederik stelt zich actiever op. Als erfgenaam van de Oranjes voelt hij het als zijn plicht om te strijden voor het herstel van de Republiek. Tijdens het eerste jaar in ballingschap probeert hij daarom vooral de legereenheden in Osnabrück veilig te stellen, maar de Pruisen zijn na het Verdrag van Bazel niet van plan hun steun te geven aan een leger dat

► De Brieven van Kew zijn een reeks brieven die Willem V in 1795 stuurde vanuit zijn ballingschap in Kew Palace in Engeland. In deze brieven riep Willem op tot een opstand tegen de Fransen en geeft hij bevel aan de koloniale gouverneurs om de Nederlandse overzeese gebieden over te dragen aan de Britten.

primair de taak heeft om Fransen te verjagen. Na een jaar van onderhandelen bij deze en gene dringt het tot Willem Frederik door dat dit misschien niet de juiste koers is. Hij stelt zijn vader voor om de diplomatieke banden in alle richtingen aan te halen. Ook, of misschien wel juist, die met de Fransen. Nog afgezien van het feit dat hij hiermee de familieverhoudingen op scherp zet, ziet Willem Frederik niet in dat hij in zijn positie als een prins zonder land of geld beschouwd wordt. De rol van de Oranjes is op dat moment uitgespeeld.

Uitgerangeerd?

Dat blijkt wel in 1799 als een coalitie van Engelsen, met steun van Willem Frederik, en Russen een militaire expeditie naar Noord-Holland onderneemt. Het doel is de Bataafse vloot uit te schakelen voordat de Fransen die kunnen gebruiken om Engeland mee aan te vallen en om via de verovering van Amsterdam een contrarevolutie te ontketen

'In 1802 bedeeft Napoleon de Oranjeprins het geseculariseerde gebiedje Fulda toe met nog wat Streubesitz'

waarbij het stadhoudelijk gezag hersteld zou worden. Hoewel de expeditie niet eens zo slecht verloopt, blijft de verwachte steun van orangisten uit. Willem Frederik heeft buiten de waard gerekend door de Staatsregeling van 1798 te negeren waarin bestuurders een speciale eed tegen de stadhouder hebben afgelegd. Verreweg de meeste bestuurders hebben patriottische wortels of zijn gematigd. Een orangistisch tegenoffensief laat zich zodoende nauwelijks organiseren. Na de verloren Slag bij Castricum tellen de geallieerden hun knopen en komen zij, zonder Willem Frederik erbij te betrekken, tot een vergelijk met de Bataafse en Franse troepen. De Britten en Russen proberen hun verliezen zoveel mogelijk te beperken en nemen het mislukken van de contrarevolutie voor lief.

Vervolgens zet Willem Frederik zijn geld weer op Frankrijk. In 1801 tekenen Frankrijk en Oostenrijk de vrede in Lunéville. Het is voor Willem Frederik het moment om met Napoleon over schadeloosstelling te gaan onderhandelen voor de verloren gebieden in de Zuidelijke Nederlanden en Nassau als gevolg van de Franse annexatie van de linker Rijnover. In 1802 bedeeft Napoleon de Oranjeprins het geseculariseerde gebiedje Fulda toe met nog wat *Streubesitz* (Weingarten, Corvey en drie steden). Fulda is ongeveer zo groot als de provincie Groningen en de andere gebieden liggen op honderden kilometers afstand van elkaar en vallen ieder weer onder een andere Duitse vorst. Willem Frederik moet er genoeg mee nemen: hij zit niet eens aan de onderhandelingsstafel als het besluit valt.

Rampjaar

In Fulda lijkt Willem Frederik er het beste van te willen maken. Hij voelt zich verplicht goed voor zijn nieuwe onderdanen te zorgen. Als een typisch achttiende eeuwse vorst streeft hij naar een efficiënt gecentraliseerd bestuur gebaseerd op wetenschappelijke inzichten, bijvoorbeeld op het gebied van landbouw en onderwijs. Het nieuw verworven gebied brengt de Oranjes op deze manier wel enige bevrediging, maar een echte genoegdoening voor het veel grotere verlies is het toch niet.

Het wapen van het vorstendom Oranje-Nassau-Fulda dat bestond van 1803 tot 1806. Met de volgende wapens gecombineerd (met de klok mee van linksboven): vorstendom Fulda, vorstendom Corvey, graafschap Dortmund, heerlijkheid Weingarten. In het midden: het wapen van de prins van Oranje.

The Orangerie, or the Dutch Cupid **reposing after the fatigues of Planting (1796),** spotprent van James Gillray. Het is een karikatuur van het gedrag van Willem V tijdens zijn ballingschap in Londen. Gillray beeldde hem af als een dikke, trage cupido, slapend op zakken met geld tussen de oranje-boompjes, omringd door zwangere minnaressen.

Als Napoleon in 1804 naar Mainz komt om zijn Duitse vazallen te ontvangen – Napoleon is inmiddels keizer van Frankrijk – laten vader en zoon Oranje dan ook verstek gaan. Het zal ze duur komen te staan.

Het jaar 1806 is een rampjaar voor de familie van Oranje. Om te beginnen sterft Willem V. De ongelukkige stadhouder moet zich met zijn 58 jaar al een oude man gevoeld hebben. Hij erft het ambt al vroeg wegens het voortijdig overlijden van Willem IV. Zijn opvoeding krijgt hij grotendeels van Lodewijk Ernst, de ‘dikke’ hertog van Brunswijk. Zijn vele buitenechtelijke affaires en kinderlijke voorkomen maken hem als stadhouder een gewild doelwit van spotprenten. Een bekende is van James Gillray die Willem V als verzadigd engeltje afbeeldt, terwijl zijn minnaressen met hun zwangere buiken verhaal komen halen. Als hij in 1787 voor de eerste keer wordt afgezet, moet hij de steun van zijn zwager in Pruisen inroepen. In 1795 lukt dat niet en moet hij

vluchten. Volgens de overlevering verzucht zijn vrouw Wilhelmina na aankomst in Londen in een brief: ‘De filosoof Willem danst naar hartenlust.’ Hij doet afstand van zijn stadhoudelijke verplichtingen en komt niet in het verweer tegen de Fransen.

Daarnaast raken de Oranjes Fulda weer kwijt. In 1806 verenigt Napoleon alle Duitse staten tussen de Rijn en de Elbe in de Rijnbond. Willem Frederik weigert: hij ziet zichzelf als soeverein over Fulda en wenst geen onderdeel te worden van het Franse keizerrijk. Hij richt zich tot zijn schoonfamilie en neemt dienst in het Pruisische leger dat het voornemen van Napoleon als een oorlogsverklaring opvat. Bij de Slag bij Jena komt Willem Frederik ergens aan de rand van het strijdtoneel terecht, in de buurt bij Erfurt. De Franse opmars is er zo overweldigend, dat hij zich wel gedwongen ziet zich over te geven. Dat nemen de Pruisen hem niet in dank af, ze verwijten hem het breken van de militaire code. In een wanhoops- ►

De aanvaarding van het Hoog Bewind door het Driemanschap in naam van de prins van Oranje op 21 november 1813 ten huize van Gijsbert Karel van Hogendorp, zittend rechts van de tafel. Achter hem staat Van der Duyn van Maasdam en naast hem staat, wijzend naar de officieren, Graaf van Limburg Stirum. Rechts staat met opgeheven hand kolonel Van Oldebarneveld genaamd Witte Tullingh. Schilderij door Jan Willem Pieneman, ca. 1828. Collectie Rijksmuseum.

poging richt Willem Frederik zich vervolgens rechtstreeks tot Napoleon met de vraag of Fulda voor hem behouden kan blijven. Napoleon wimpelt de smeekbede af en zegt dat hij met de Pruisische legerleiding overlegt over de uitkomst van de oorlog. De Pruisische opperbevelhebber sleept Willem Frederik voor de krijgsraad wegens verraad. De prins wordt niet veroordeeld, maar Napoleon ontnemt hem zijn vorstendommen.

Huwelijkspolitiek als laatste troef

Het lijkt er sterk op dat dit het einde voor de Oranjes betekent. Willem Frederik is een prins zonder geld, zonder land, op Nassau en wat Poolse landerijen (als overblijfsel van de Poolse deling in 1795) na, en zonder bondgenoten. De geallieerden stellen zijn steun niet meer op prijs, terwijl Frankrijk de Oranjes helemaal niet nodig heeft. Gedesillusioneerd trekt Willem Frederik zich eerst terug op zijn

Poolse landgoed. Nog slechts één troef kan hij uitspelen: een geschikte huwelijkskandidaat vinden voor zijn zoon Guillot (Willem Frederik George Lodewijk). Dat lijkt aanvankelijk te lukken met Charlotte Augusta, dochter van de toekomstige koning van Engeland George IV, maar zij verbreekt de verloving om met de latere Belgische koning Leopold I te trouwen. Dan verschijnt Anna Paulowna, dochter van tsaar Paul I. Met haar trouwt Guillot in 1816. Dit huwelijk zou er waarschijnlijk niet zijn gekomen als er in 1813 geen onverwacht succes is voor Willem Frederik. De uitgerangeerde prins is naar zijn moeder in Engeland gegaan. In het najaar van 1813 verslaan de geallieerden Napoleon, de Pruisen veroveren de ene na de andere stad in de Republiek. Als zij Zwolle en Deventer hebben ingenomen, slaan de Franse troepen op de vlucht. Een groepje stille orangisten in Den Haag bereidt dan de komst van de zoon van de stadhouder voor.

Alleen hij zou een chaos weten te voorkomen. Gijsbert Karel van Hogendorp neemt het voortouw. Hij formeert het Voorlopig Bewind met als leden naast hem Frans Adam van der Duyn van Maasdam en Leopold van Limburg Stirum. Zij stellen het verzoek aan Willem Frederik op om als soeverein vorst in Nederland terug te keren.

Terwijl de prins van Oranje vanuit Londen koers zet richting Scheveningen, gaat Van der Duyn richting Amsterdam. Alleen de stad Den Haag heeft zich tot nu toe uitgesproken voor een terugkeer van de zoon van de stadhouder. In de hoofdstad krijgt Van der Duyn steun van Anton Reinhard Falck en Joan Melchior Kemper. Deze laatste schreef als hoogleraar burgerlijk recht en natuurrecht de proclamatie waarmee Willem Frederik zichzelf uitriep als soeverein vorst. Al snel blijkt Willem I een iets andere opvatting over het koningschap te hebben dan de leden van het Voorlopig Bewind voor ogen stond. De koning wil graag met alleen zijn eigen benoemde ministers vergaderen, terwijl Hogendorp meent dat de positie van de vorst wettelijk ingekaderd moet worden.

Ontwerp voor een grondwet

Willem I benoemt daarop een grondwetcommissie en stelt Van Hogendorp als voorzitter aan. Deze hoeft niet lang te twifelen of hij de benoeming accepteert. Sinds Van Hogendorp in 1795 als orangist uit de gratie is gevallen, heeft hij in woord en geschrift zijn ideeën omtrent het koningschap en de familie van Oranje kenbaar gemaakt. De nieuwe Grondwet moet een einde aan de geest der nieuwigheden maken die in de Staatsregelingen van 1798, 1801, 1805 en 1806 naar boven kwam drijven. In de geest van Montesquieu staat Van Hogendorp een staatsbestel voor ogen dat correspondeert met de zeden en gewoonten van een volk. De functies en organen binnen de staat dienen in evenwicht te zijn om te voorkomen dat een van de instanties te veel

macht naar zich toetrekt. Van Hogendorp interpreteert het gedachtegoed van Montesquieu op die manier dat hij een constitutionele monarchie als beste staatsvorm ziet, waarbinnen de aristocratie als een soort *corps intermédiaire* de politieke duurzaamheid en stabiliteit garandeert. Van Hogendorp streeft geen brede algemene politieke representatie na. Gelijkheid geldt alleen onder gelijken, vrijheid is per definitie niet individueel, maar gebonden aan privileges. *Virtus* en *Dignitas* zijn de kernwaarden in plaats van gelijkheid en broederschap. Bovendien moet de Grondwet en de soevereiniteit in het nationale verleden verankerd zijn. In dit opzicht hanteert Van Hogendorp een Bourgondische visie door de nieuwe soeverein te spiegelen aan de staatkundige positie en het optreden van Karel V.

‘De Pruisische opperbevelhebber sleept Willem Frederik voor de krijgsraad wegens verraad’

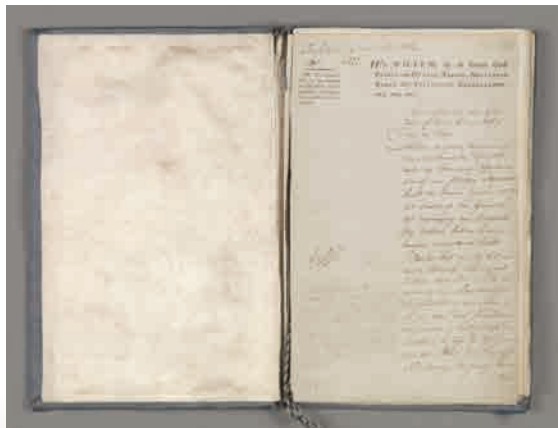
Binnen de gelederen van de Grondwetcommissie klinkt de nodige kritiek. Daaruit blijkt dat de nieuwe grondwet zich vooral richt op de positie van de vorst en het vorstenhuis. Enerzijds vindt men de positie van de nieuwe soeverein niet stevig genoeg geformuleerd. Zo zou de wetgevende vergadering te veel uit edellieden bestaan die een bedreiging voor de positie van de vorst zouden kunnen gaan vormen en kan de koning ook niet kiezen uit kandidaten die door de Provinciale Staten zouden kunnen worden voorgedragen. Anderzijds zijn er bezwaren tegen de Bourgondische visie die te veel de tegenstelling van een federatieve republikeinse staatsvorm en een regering door een soevereine vorst in zich heeft. Op het gebied van wetgeving bijvoorbeeld is niet goed vastgelegd hoe de verhouding tussen de Hoge Raad en de provinciale rechtbanken zou moeten zijn. In onze ogen curieus is de strafrechtelijke invalshoek van de ministeriële verantwoordelijkheid. Volgens ►

Koning Willem I, staand met de grondwet van 1815. Schilderij door Mattheus Ignatius van Bree, Koninklijk Huis (Nationaal Archief).

Van Hogendorp is de soeverein zelf verantwoordelijk voor zijn bestuur, maar wel binnen de grenzen van het recht. De Staten-Generaal moeten die grenzen bewaken en (dreigen met) een aanklacht tegen een minister als deze zich daarbuiten begeeft.

Op 29 maart 1814 zitten er iets meer dan 450 notabelen – Willem I had er zeshonderd uitgenodigd – uit het hele land in de Nieuwe Kerk op de Dam. In hun uitnodiging staat dat zij over de nieuwe Grondwet zullen gaan debatteren, maar in feite zijn ze naar Amsterdam gekomen om hun instemming te geven. De nieuwe Grondwet wordt dan ook met een overweldigende meerderheid aangenomen. Daarin zijn enkele vrijheden vastgelegd, zoals die van godsdienst. Ook de positie van de Staten-Generaal is benoemd. Zij bestaan uit één Kamer van vijfenvijftig leden die per provincie door de Provinciale Staten zijn gekozen. De Kamer heeft enkele rechten om zich als medewetgever op te stellen, zoals het recht van initiatief, stemrecht bij wetsvoorstellen en een beperkt begrotingsrecht. Er is een langlopende begroting voor een periode van tien jaar waarover de Kamer mag stemmen. Over incidentele uitgaven die daar bovenop komen, heeft zij geen zeggenschap. De Kamer heeft geen rechten om de vorst te controleren. Deze is ook niet verplicht zijn besluiten ter goedkeuring aan de Staten-Generaal voor te leggen.

Een bladzijde uit de Ontwerp Grondwet voor de Verenigde Nederlanden, 1814. Nationaal Archief, Den Haag, Algemene Staatssecretarie, nummer toegang 2.02.01, inventarisnummer 6056A.

Getwijfel over België

De kersverse koning verblijft ondertussen geregeld in Londen om gebiedsuitbreiding te bepleiten. Napoleon is weliswaar teruggedrongen, maar nog niet verslagen. De Engelsen en Pruisen hebben zodoende belang bij het formeren van een middelgrote bufferstaat die een snelle opmars van de Fransen in de toekomst onmogelijk zou maken. Bovendien geven de Oostenrijkers in februari 1814 aan weinig interesse te hebben in de Zuidelijke Nederlanden, terwijl het sinds het einde van de Successieoorlogen in 1713 hun grondgebied is geweest. Willem I wil het ijzer smeden nu het heet is en hoopt op de Zuidelijke Nederlanden en oostelijk daarvan het Rijn- en Moezelgebied. Dat laatste gaat de geallieerden te ver, maar Rusland, Pruisen, Oostenrijk en Engeland zetten in het geheim allen hun handtekening onder de Acht Artikelen van Londen (opgesteld door Reinhard Falck) waardoor Willem I voorlopig goeverneur-generaal van België wordt. De titel koning

Willem I zou hij pas gaan gebruiken als België begin 1815 bedreigd wordt door de oprukkende legers van Napoleon die in juni van dat jaar bij Waterloo definitief verslagen wordt. Bij het Congres van Wenen wordt de omvang van het Koninkrijk der Nederlanden officieel vastgesteld en is een nieuwe grondwet noodzakelijk. Al na anderhalf jaar wordt die uit 1814 vervangen.

Restauratie?

Ondanks de pogingen van Van Hogendorp om 'zijn' Grondwet van 1814 te ontdoen van de geest der nieuwigheden, zoals die in alle staatsregelingen sinds 1798 terug te vinden is, bestempelen historici deze veel meer als een voortzetting van de Franse tijd dan een terugkeer van het stadhouderschap zoals dat in 1795 is opgehouden te bestaan. Veel administratief-bestuurlijke zaken blijven zoals ze onder de Fransen al zijn afgesproken: het kadaster, metriek stelsel, inrichting van het lager onderwijs, financiële centralisatie, de Koninklijke Bibliotheek, de Franse *Code Pénal* etc. Ook als je naar de personele bezetting kijkt, is te zien dat Willem I niet streeft naar een herstel van de oude verhoudingen. De nieuwe minister van Binnenlandse Zaken wordt Hendrik van Stralen, voor 1795 regent, maar ook al minister tijdens het bewind van Schimmelpenninck. Op Onderwijs komt Adriaan van der Ende die de Schoolwet van 1806 mede heeft ontworpen. Jan Kops zit al sinds 1800 op Landbouw en blijft er zitten. Op Geneeskundige Zaken komt Petrus Jacobus Groen van Prinsterer die al sinds 1805 op die post zit. Op Justitie komt Cornelis van Maanen die zijn hele juridische loopbaan te danken heeft aan de tijd na 1795.

Als er al iets restauratie behoeft, dan is het de economie. Dat wordt het centrale onderdeel in het beleid van Willem I. Het opkomend cultureel nationalisme leidt tot een herontdekking van de Gouden Eeuw. Toen was de Republiek een land van aanzien en macht.

Anno 1814 is het hard nodig om de infrastructuur te verbeteren, nieuwe industriële productiemethoden in te voeren en kredieten aan ondernemingen te verstrekken. Bijnamen als 'koning koopman' en 'kanalenkoning' zijn veelzeggend.

Willem I heeft als taakopvatting dat de vorst goed voor zijn land moet zorgen, zoals een – autoritaire – vader voor zijn huisgezin. Hoewel de Grondwet van 1814 een vorm van vertegenwoordigende democratie moet brengen, is deze toch veel meer ontworpen op de positie van de vorst in een nieuw geconstrueerde centralistisch bestuurde eenheidsstaat. Juist de nadruk op die positie van de vorst vormt een hindernis in het werkelijke proces van eenwording. De inwoners van het Koninkrijk voelen zich vanzelfsprekend niet spoorlags met elkaar verbonden. De pogingen van Willem I om van zijn land een eenheid te maken, vallen dan ook zelden in goede aarde. Het proces van natievorming krijgt op die manier een heel eigen dynamiek die uiteindelijk de kiem legt voor de afsplitsing van België in 1830. ■

Gebruikte bronnen

- J. Kloek en W. Mijnhardt *1800 Blauwdrukken voor een samenleving*, Den Haag 2001
- J. Koch *Koning Willem I 1772 – 1843* Amsterdam 2013
- E. H. Kossmann *De lage landen 1780 – 1980. Twee eeuwen Nederland en België (deel I : 1780 – 1014)*, Amsterdam 2012 (9^e druk)
- J. Luiten van Zanden en A. van Riel *Nederland 1780 – 1914. Staat, instituties en economische ontwikkeling*, Amsterdam 2000
- J. Rosendaal *Staatsregeling voor het Bataafsche volk 1798. De eerste grondwet van Nederland*, Nijmegen 2005
- S. Schama *Patriotten en bevrijders. Revolutie in de noordelijke Nederlanden, 1780 / 1813*, Amsterdam 1986
- S. Stuurman *Wacht op onze daden. Het liberalisme en de vernieuwing van de Nederlandse staat*, Amsterdam 1992
- L.H.M. Wessels en T. Bosch (eds.) *Nationalisme, naties en staten. Europa vanaf circa 1800 tot heden*, Nijmegen 2012
- J. van Zanten *Schielijk, Winzucht, Zwaarhoofd en Bedaard. Politieke discussie en oppositievorming 1813 – 1840*, Amsterdam 2004

